

Nr 265.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående upplåtande av lägenheter m. m. från Kungsörs kungsladugård i Västmanlands län; given Stockholms slott den 14 april 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

a) att

dels de å Kungsörs södra kungsladugård om $9 \frac{1}{16}$ mantal i Kung Karls socken av Västmanlands län belägna Kungsörstorpen nr 17 a, 17 b, 18 a, 18 b, 19 a, 19 b, 20 a, 20 b, 21 a, 21 b, 77, 78 a, 78 b, 79 a, 79 b, 80 a, 80 b, 81, 82, 83 a, 83 b, 84, 85, 86 med 83 c, 87, 88, 89, 90 a, 90 b, 91 a, 91 b och 91 c samt de å Kungsörs norra kungsladugård om $11 \frac{5}{38}$ mantal i Kungs Barkarö socken av nämnda län belägna Kungsörstorpen nr 3 och 4, även benämnda Ruttorpen nr 2 och 1 och betecknade å den i ärendet återopade kartan över denna kungsladugård med T 28 och T 27,

dels backstugulägenheterna B 4, B 18, B 46, B 52—B 55,

dels lägenhetsområdena å södra kungsladugården T 34—T 39 och T 46,

dels ock de med T 1—T 7 samt T 23—T 26 betecknade lägenhetsområdena å norra kungsladugården

må var för sig med i statsrådsprotokollet angivet område från egendomen upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egna-hemslägenheter från vissa kronoegendomar;

b) att den till Kungsörs södra kungsladugård hörande Stallmästarhagen må med det av uppskattningsnämnden angivna område försäljas

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 1 saml. 226 häft. (Nr 265.)

till Kungsörs köping mot köpeskillning, som på köpingens bekostnad bestämmes i den ordning, som gällande förordning angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov stadgar, med iakttagande därvid, att köpeskillingen ej må understiga 80,100 kronor, samt under villkor i övrigt att köpeskillingen skall vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och att köpingen skall ensam vidkännas de med områdets avskiljande samt med lagfart å fånget för-
enade kostnader.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. Dahlberg.

---

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
april 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Dahlberg anförde:

Den i Kung Karls och Kungs Barkarö socknar av Västmanlands län belägna Kungsörs kungsladugård var för statsverkets räkning upplåten under arrende på 20 års tid till den 14 mars 1915 mot ett årligt arrende av 8,387 kronor. I arrendet inbegreps icke dels den mark, som blivit exproprierad för Oxelösund—Flen—Västmanlands järnväg, innefattande 6 hektar 22 ar, dels det jordområde om 1 hektar 97.46 ar, som enligt nådigt brev den 12 november 1886 från den så kallade Ryttrarplatsen å Kungsörs södra kungsladugårds utmark upplåtits åt Kung Karls församling för anläggande av ny begravningsplats, dels det av samma församling jämlikt nådigt brev den 3 juni 1892 till plats för skolhus förvärvade område av 50 ar, dels den mark, som med en areal av 91 hektar 66.01 ar blivit enligt nådigt brev den 29 maj 1893 från Kungsörs södra kungsladugård upplåten till område för Kungsörs köping och vilken enligt samma nådiga brev skulle på köpingens bekostnad

i författningsenlig ordning åsättas belöpande andel av kungsladugårdens mantal, dels ock de i sistnämnda område ej inbegripna, jämlikt nådiga brev den 6 maj 1811 och den 20 mars 1863 från egendomen upplåtna så kallade Kungsörstorp, för vilka dock arrendatorn ägde åtnjuta dagsverken, som skola utgöras dels enligt av kammarkollegiet fastställd dagsverksskattläggning, dels ock vad angår tre oskattlagda torp till visst angivet antal.

Ifrågavarande egendom, som är belägen invid Kungsörs köping med järnvägsstation och ångbåtshamn och omkring Arbogaåns utlopp i Mälarfjärden Galten, består av två huvudkomplex, nämligen Kungsörs södra kungsladugård och Kungsörs norra kungsladugård med ett mantal, som, efter vid ägostyckning verkställd fördelning på den till köpingen avyttrade mark och de under nu löpande arrendeperiod jämlikt nådiga brevet den 25 maj 1905 försålda lägenheterna Borgvik och Charlottenborg, uppgår till $9\frac{7}{16}$ å den södra och $11\frac{5}{38}$ mantal å den norra kungsladugården, varjämte till egendomen hör torpet Norrskogen, som blivit till kungsladugården utbrutet från Kungsörs allmanning.

Egendomen innehåller följande areal:

	Tomt och åker		Ängsmark		Backe, skogsmark, impediment		Summa	
	hektar	ar	hektar	ar	hektar	ar	hektar	ar
Södra kungsladugården	241	78.9	44	14.7	217	77.5	503	71.1
Norra kungsladugården	242	0.1	17	90.5	124	56.8	384	47.4
Torpet Norrskogen	3	70.7	1	49.2	—	13.4	5	33.8
Totalareal	487	49.7	63	54.4	342	47.7	893	51.8

I denna areal ingår icke det område, som tillhör ovannämnda järnväg, och ej heller Kungsörs köpings område. Däremot ingå förenämnda begravningsplats, skolhustomt och Kungsörstorp.

Vid en å egendomen under år 1914 avslutad uppskattningsförrättning väcktes av uppskattningsmännen förslag, dels att 59 å den södra kungsladugården befintliga så kallade Kungsörstorp måtte befrias från dagsverksskyldigheten och upplåtas till innehavarna med de områden, som funnes angivna å en av extra lantmätaren Tor Hjertqvist år 1911 upprättad karta över denna kungsladugård, dels att 23 å samma karta angivna backstugulägenheter å södra kungsladugården måtte försäljas till innehavarna och dels att de bostads- och jordbrukslägenheter, som å samma karta betecknats med T 1—T 46 ävensom de bostads- och jordbrukslägenheter, vilka å en av bemålde Hjertqvist år 1914 uppgjord

karta över norra kungsladugården betecknats med T 1—T 28, måtte försäljas från egendomen. Lösesummorna för Kungsörstorpen beräknades medelst kapitalisering av dagsverkenas medelpris för vissa år med tillägg av uppskattade värdet å mark, som för torpområdenas lämpliga begränsning eller av annan anledning nu föreslogs skola tilläggas desamma. Saluvärdena å övriga lägenheter uppskattades på vanligt sätt.

Efter det vederbörande häröver avgivit yttrande, föreslog Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 20 juni 1914 avlåten proposition, nr 183, riksdagen medgiva, att ovanberörda Kungsörstorp, backstugulägenheter samt övriga jordbruks- och bostadslägenheter, dock med undantag av de å norra kungsladugården belägna lägenheter, som betecknats med T 8—T 22, finge — lägenheterna T 44 och T 45 å södra kungsladugården sammanslagna till en lägenhet, men övriga lägenheter var för sig — från egendomen upplåtas enligt kungörelsen den 17 oktober 1913 angående grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, varvid de saluvärden, som av uppskattningsmännen åsatts Kungsörstorpen och backstugulägenheterna, skulle nedsättas med 20 procent.

I sammanhang med frågan om berörda upplåtelser hade Kungl. Maj:t till prövning förehaft en framställning av Kungsörs köping om inköp av den till egendomen hörande Stallmästarhagen, men fann Kungl. Maj:t med hänsyn till de skäl, som då anförts häremot, framställningen icke böra bifallas.

Uti skrivelse den 29 augusti 1914, nr 240, i anledning av ovan åberopade proposition anförde riksdagen följande.

Såsom riksdagen i sin skrivelse nr 237 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Pålsboda nr 1 och Folkasboda nr 2 i Örebro län anmärkt, tillhörde de i förevarande framställning till försäljning föreslagna bostadslägenheterna den i berörda skrivelse omnämnda särskilda typ av tomtupplåtelser, vilka riksdagen ansett böra regleras enligt i samma skrivelse närmare angivna grunder. Med anledning härav hade riksdagen icke kunnat bifalla förevarande framställning, i vad den avsåge upplåtande av berörda bostadslägenheter, utan finge riksdagen beträffande denna del av ärendet hos Kungl. Maj:t anhålla om förnyad utredning i enlighet med ovan åberopade grunder.

Vad därefter beträffade de till försäljning föreslagna torp- och backstugulägenheterna, hade till grund för värderingen lagts beträffande torplägenheterna desamma åsatt dagsverksskyldighet men beträffande backstugulägenheterna markens areal. Dagsverksskyldighet åläge emellertid båda ifrågavarande kategorier av lägenhetsinnehavare, den ena

Proposition
20/6 1914.

Riksdagens
skrivelse
29/8 1914.

jämlikt myndigheternas stadfästelse och den andra efter frivillig överenskommelse med vederbörande arrendator. Det syntes därför redan på grund härav kunna ifrågasättas, huruvida det varit fullt lämpligt att, såsom skett, använda olika grunder för värdering av ifrågavarande lägenheter. Vad vidare anginge dagsverksskyldigheten, ansåge riksdagen dennas lämplighet såsom värderingsgrund kunna starkt ifrågasättas. Enär dagsverksskyldighetens omfattning helt naturligt beträffande varje lägenhet bestämts med hänsyn jämväl till sådana omständigheter som vid tiden för upplåtelsen rådande arbetspriser med mera, syntes densamma redan på grund härav icke kunna sägas utgöra något tillförlitligt uttryck för torpets värde. Härtill komme, att, enligt vad meddelats vederbörande utskott, dagsverksskyldigheten ofta i sammanhang med vidtagen delning av torpen på grund av avtal mellan lägenhetsinnehavarna fördelats i en proportion, som icke stått i rimligt förhållande till torplägenheternas värde, vadan sagda skyldighet även av denna anledning i många fall kommit att på ett synnerligen ojämnt sätt belasta de olika lägenheterna. Att vid sådant förhållande uteslutande lägga dagsverksskyldigheten till grund för värderingen och, såsom vid förrättningen skett, göra köpeskillingarnas storlek direkt beroende av dagsverksskyldighetens omfattning, syntes icke vara rättvist och billigt. Visserligen hade, med anledning av framkomna klagomål, myndigheterna tillstyrkt en sänkning med 20 procent av det av uppskattningsmännen föreslagna såväl dagsverks- som jordvärdet å ifrågavarande lägenheter, men en dylik allmän nedsättning vore givetvis icke i någon mån ägnad att avlägsna de ojämnheter i värderingen, som uppkommit till följd av en ojämn belastning av dagsverksskyldigheten eller av andra orsaker.

På grund av de anmärkningar, som sålunda förekommit mot värderingen av ifrågavarande torp- och backstugulägenheter, hade riksdagen icke heller ansett sig kunna, i ärendets nuvarande skick, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i denna del, utan finge riksdagen hos Kungl. Maj:t anhålla om förnyad allsidig utredning av frågan samt om ny värdering av ifrågavarande lägenheter enligt, såvitt möjligt, objektiva och enhetliga grunder. I sammanhang med en dylik utredning borde ock tagas under övervägande, huruvida köpeskillingarna för de i ärendet omförmälda jordbrukslägenheter blivit på ett fullt lämpligt sätt avvägda.

Vad slutligen beträffade Kungsörs köpings framställning om förvärvande av den så kallade Stallmästarhagen, vilken framställning på grund av områdets behövlighet för köpingens dräneringsledningar samt dess inskjutna läge inom ramen av köpingens område synts riksdagen hava fog för sig, borde frågan härom upptagas till förnyad prövning i

samband med den utredning enligt angivna grunder, som riksdagen påkallat beträffande tomterna utanför köpingen.

På grund av vad sålunda anförts anhöll riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, om förnyad utredning av ärendet i hela dess vidd enligt de grunder riksdagen angivit samt om framläggande för riksdagen snarast möjligt av nytt förslag i frågan.

Beträffande de av riksdagen ovan angivna grunderna har en sammanfattande redogörelse lämnats i statsrådsprotokollet vid propositionen nr 82 för år 1916.

Den 9 oktober 1914 anbefalldes Kungl. Maj:t med anledning av riksdagens beslut domänstyrelsen att verkställa förnyad utredning i ärendet ävensom att vid utarrendering av ifrågakommande kronoegendom från den 14 mars 1915 iakttaga, att det område, som ansåges närmast böra ifrågakomma till lägenhetsupplåtelse, ävensom Stallmästarhagen särskilt för sig utarrenderades för en tid av tre år.

*Kungl. Maj:ts
beslut 9/10
1914.*

I skrivelse den 9 februari 1917 har domänstyrelsen nu ånyo underställt detta ärende Kungl. Maj:ts prövning. Domänstyrelsen har därvid till en början meddelat, att de backstugulägenheter samt övriga jordbruks- och bostadslägenheter, vilka enligt ovan åberopade proposition föreslagits till försäljning, blivit jämte Stallmästarhagen upplåtna under särskilt arrende till den 14 mars 1918, därvid betingats en årlig arrendavgift av 200 kronor. I arrendet av kungsladugårdarna för tiden till den 14 mars 1936 inginge däremot de med T 8—T 22 betecknade lägenhetsområdena å norra kungsladugården. Dagsverksskyldigheten från Kungsörstorpen har bibehållits till huvudgården för tiden till den 14 mars 1918, men torpområdena sådana de å kartan angivits hava undantagits vid utarrenderingen av huvudgården.

Beträffande den anbefallda utredningen har efter i ärendet förd skriftväxling mellan domänstyrelsen och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet rörande sättet för vinnande av samma utredning ärendet den 25 november 1915 överlämnats till stadsingenjören i Örebro, Karl Davidson, vilken varit anlitad i likartat ärende angående ovannämnda kronoegendomen Pålsboda nr 1 och Folkasboda nr 2 ävensom kronoegendomen Lådberga nr 2.

Bemålde Davidson har i avgivet yttrande beträffande norra kungsladugården anført huvudsakligen följande.

Styckningsförslaget anginge tre olika ägoområden: Borgvik—Charlottenborg, Ruttorpet och nordvästra delen, tillsammans 28 lägenheter, och avsåge icke någon sammanhängande plan eller anslutning

Stadsingenjören Davidsons yttrande.

till förut planlagt område utan omfattade de olika trakternas särskilda styckning dels i bostads- och dels i jordbrukslägenheter. Mot den föreslagna anordningen i fråga om området till Borgvik—Charlottenborg och det nordvästra området vore intet att erinra. Beträffande däremot Ruttorpstrakten syntes styckningen där icke vara av behovet påkallad ej heller lämplig i den omfattning förslaget visade. Bostadslägenheterna därstädes öster om vägen eller å själva Kungsörsåsen lämnade med hänsyn till sin storlek icke tillfälle till inkomst av jordbruk och vore alltför avlägset belägna för arbetare, som helt beräknade sin inkomst från industri och fabriker å annan ort. Skulle åsen bli föremål för bostadstomter, borde en enhetlig plan för ett sammanhängande lämpligt stort område uppgöras. Men intill dess att ett bestämt behov av lägenheter därstädes förefunnes, borde den vackra åsformationen med dess säregna vegetation bevaras och skyddas. Däremot syntes något egentligt hinder för utstyckning av lägenheter å västra sidan av vägen icke böra möta, synnerligast om de ordnades till jordbrukslägenheter. Genom Arbogaåns begränsning mot Kungsör erfordrades åtminstone för närvarande icke någon särskild plananordning å norra kungsladugårdens del för sambandet med köpingsområdet.

Vidkommande södra kungsladugården vore ej något att erinra mot styckningsförslaget i vad det omfattade västra delen av området. Däremot vore lägenheterna T 40—T 45, belägna nordväst om Brunnakvarns ägor, såsom jordbrukslägenheter alltför små och med hänsyn till avlopp och grundförhållanden icke lämpliga att bebygga. För styckningen å Kungsörsåsen och Stallmästarhagen vore plananordningen alltför enförmig och nödig hänsyn hade icke tagits till markens naturliga belägenhet. Kungsörsåsen med Carl XI:s väg erbjöde stora möjligheter för en intressant styckning, som i såväl praktiskt som estetiskt avseende kunde göras lyckad. Runstensbacken därstädes borde ock vid plananordningen beaktas. Stallmästarhagen stode i ett intimt samband med köpingsområdet, och vissa sträckor därav hade redan tagits i anspråk för köpingens avloppsledningar; styckningen borde även här göras med större hänsyn till markformationen och angränsande områden. Härtill komme, att vid utstyckningen å såväl åsen som Stallmästarhagen nödig hänsyn icke tagits till sambandet med den hos Kungl. Maj:t för fastställelse anmälda köpingsplanen, och sådan hänsyn vore nödvändig, helst som åsen och hagen till stor del direkt gränsade intill köpingsområdet och dess byggnadsplan. Då det gällde en så omfattande styckningsåtgärd, som vore ifråga, vore det icke tillfyllest, att vissa lokala styckningar ägde rum utan enhetlig anordning av området i dess

helhet. I tekniskt hänseende vore det ej heller lämpligt att såsom nu skett redovisa de många utstyckade fastigheterna i så liten skala som 1:4000. Med hänsyn härtill och att de till styckning ifrågasatta områdena avsåge lägenheter å spridda ställen och således ej omfattade någon sammanhängande plan, hade det icke ansetts lämpligt att vidtaga sådana kostnadsberäkningar och förslag, som i riksdagens ovannämnda skrivelse framhållits för stadsplaner. Med framhållande slutligen att vederbörande sakägare vid erhållen del av styckningsförslaget ej egentligen framkommit med annat än önskan att få lägenheterna med äganderätt och att mot styckningen icke förefunnes några betänkligheter i sanitärt avseende, har Davidson på de anförda skälen och särskilt med hänsyn till de av riksdagen uttalade åsikter ansett sig böra inskränka sig till det förslaget, att Kungsörsåsen och Stallmästarhagen eller området, som å kartan omslutes av bokstäverna a till och med n och o till och med ö, måtte bliva föremål för en tidsenlig och på sakkunskap grundad styckningsåtgärd i enlighet med de synpunkter, som numera gjorde sig gällande vid upprättandet av stadsplaner, och att styckningen av lägenheterna T 40—T 45 måtte ur förslaget utgå.

Efter det stadsingenjören Davidson inkommit med den sålunda på honom ankommande utredningen, har Kungl. Maj:ts befallningshavande genom skrivelse den 7 augusti 1916 förordnat domänintendenten i länet att i samråd med vederbörande arrendeuppskattningsmän verkställa den förnyade utredning och avgiva de yttranden i övrigt, som föranleddes av riksdagens förenämnda skrivelse.

Uppskattningsnämndens utredning.

Enligt protokollet över vad som förekommit vid de för ändamålet hållna sammanträdena har uppskattningsnämnden beträffande värderingen av de till försäljning föreslagna torpen och backstugorna anfört bland annat följande.

För behandling av ett ärende med den innebörd som det förevarande, där det gällde att med hänsyn till mångahanda intressen söka på mildaste sätt bryta med förhållanden, vilkas bestånd genom sekler skaffat dem en viss helgd, måste det ligga makt uppå att med ledning av gångna tiders prövade och godkända tillvägagångssätt under motsvarande förhållanden fastslå medlen för de nya villkorens införande; och ju mera nära nuvarande tid dylika riktpunkter vore att finna, desto mera kraft borde desamma kunna tillmätas vid avgörande av spörsmål, vilka fölle sena tider till. Vid handläggningen av uppgiften i förevarande del vore uppskattningsnämnden i åtnjutande av fördelen av sådana riktpunkter: nådiga brevet den 29 maj 1893, berörande villkoren

för Kungsörs tilldelande av köpingsrättigheter, samt finansdepartementets skrivelse till kammarkollegium av samma dag med avseende å samma nådiga brev, vilka syntes vara de bästa direktiv. Dessa hade jämväl — med visst undantag — fått sin tillämpning vid det föregående värderingstillfället. Varken den sedan dess gångna tiden eller de nu anlagda synpunkterna hade förändrat, utan fastmera styrkt uppskattningsnämnden i dess uppfattning av lämpligheten av ett fortsatt nyttjande av i berörda handlingar givna förhållningsregler vid värdesättningen.

För att erhålla det historiska underlag, vilket för ett ärende som det förevarande borde vara av betydelse, ansåge uppskattningsnämnden nödigt att först giva följande överblick av Kungsörs torps och backstugors historia. Sedan det av konung Carl XI vid Kungsör anlagda stuteriet genom nådigt brev den 6 maj 1811 förflyttats till Strömsholm, förlades Kungsörs kungsladugård till arrendegods, och de intill nämnda tid under stuteriet lydande betes- och slätterängarna å Köpingsön avskildes därifrån för att såsom självständig arrendeegendom bliva avrads-givande till stuteriet vid Strömsholm. Under den tid Kungsör nyttjades såsom stuteri upplätos med vederbörligt tillstånd å den så kallade Kungsörs backe huvudsakligen åt stallbetjäningen smärre jordområden, slutligen fördelade på 101 olika innehav, mot viss bestämd årlig avgäld i dagsverken. Dessa områden bebyggdes av besittarna och benämndes efter dem samt antogo samfällt så småningom karaktär av by. När Kungsörs egenskap av stuteri år 1811 upphörde, undergingo dessa områden ny skattläggning sålunda, att skatten — efter värdering 2, 2 $\frac{1}{2}$, å 3 dagsverken per kappland, lämpat efter innehavets bördighet och beskaffenhet i övrigt — skulle av Kungsörs torp presteras till arrendatorernas av Kungsörs kungsladugårds förmån och i arrendevillkoren upptagas, eu skattläggning, vilken genom kammarkollegiets beslut den 12 november 1811 vunnit fastställelse. Sedan det visat sig, att benämning å torpen efter innehavarnas namn skulle i längden leda till ohjälplig oreda vid redovisningen därav, föranstaltades under år 1826 om deras betecknande med nummer i stället för med namn. Efter tomtlängden, som bifogades jordeboken, angåvos 4 torp å norra kungsladugården nr 1—4 med tillhoppa 26 $\frac{1}{2}$ dagsverken och å den södra 108 torp nr 1—108, av vilka dock 5 icke skattlagts, med 1723 $\frac{53}{60}$ dagsverken, varförutom en lägenhet å norra kungsladugården senare genom nådigt brev den 20 mars 1863 uppläts under enskild disposition och skattlades till 44 dagsverken. Samtliga dessa dagsverken upplätos till Kungsörs kungsladugårds arrendator, dock utan någon disposition av själva lägenheterna, av vilka således innehavarna befunno sig i ständig besittningsrätt. Endast dagsverksskatten in natura till kungsladugården, vilande

å det ursprungliga år 1811 bestämda innehavet, utgjorde och vore fortfarande hinder för utövande av full äganderätt till desamma. För närvarande uppginge de Kungsörs torp, som nu kunde redovisas, efter under tidens gång skedda uppdelningar av vissa därav i olika littera till ett antal av 59 med 737 dagsverken. Vid sidan av torpen förefunnes och funnes ännu en annan kategori av lägenheter, de så kallade Kungsörs backstugor, uppkomna genom upplåtelser av kungsladugårdens arrendator av områden från densamma till enskilda mot viss överenskommen dagsverksgång vid kungsladugården och vilkas innehavare visserligen i likhet med de skattlagda torpen ägde å lägenheterna befintlig åbyggnad men till innehaven ägde allenast utöva arrenderätt mot förutnämnd avgäld. I likhet med de skattlagda torpen finge backstugorna gå i handel, dock mot anmälningsskyldighet till arrendatorn. Antalet backstugor, som nu kunde redovisas, uppginge för närvarande till 23 efter skedda uppdelningar därav med 334 kontraktsfästade dagsverken.

Då Kungsör genom folkmängdens ökande, börjande industriell livaktighet och andra orsaker ansåg med sin fördel förenligt att till viss territoriell utsträckning söka för sig utverka köpingsrättigheter, kunde detta icke låta sig göra, med mindre än att ifråga om grunden, vilken ägdes av Kungl. Maj:t och kronan, det ifrågavarande markområdet inköptes från kronan, och denna fråga ordnades genom ovan anförda nådiga brev den 29 maj 1893. Detta markområde bestod, förutom av mark av ecklesiastisk natur, dels av mark direkt hörande under kungsladugårdens arrende och dels av mark tillhörande Kungsörs torp och backstugor. Enligt de för värdesättningen vid köpingsområdets upplåtande angivna bestämmelser skulle iakttagas, att för den mark, som uppläts från de under kungsladugårdens omedelbara disposition varande ägor, skulle till kronan erläggas den uppskattade markens värde jämte värdet av därå befintlig skogsväxt, att för mark, tillhörig Kungsörs-torpen, skulle erläggas 20 gånger det belopp, som motsvarade värdet av de för torpen till kungsladugården utgående dagsverken, beräknat efter medium av de 10 sista årens markegångspris för länet, samt att för mark, tillhörande backstugornas innehav, skulle erläggas 20 gånger det belopp, som efter uppskattning befundes motsvara jordens behållna avkastning, vilket belopp borde ökas med det värde marken på grund av läge eller lämplighet för bebyggande kunde anses äga; och skulle dessa uppskattningar verkställas på lägenhetsinnehavarnas bekostnad.

Att vid nu föreliggande, med förhållandena vid bildandet av köpingen fullt analoga uppgift göra någon ändring härutinnan syntes uppskattningsmännen vara så mycket mindre skäl, som berörda värde-

ringssätt vore synnerligen enkelt, från ren affärssynpunkt sett naturligt och vid saluvärderingar av kronodomän titt som oftast nyttjat; det samma innebure en kapitalisering av ifrågavarande årsavkomst efter 5 procent sålunda att, när exempelvis 2.25 kronor angåves såsom 10-årigt medelvärde å drängdagsverke, erhöles genom kapitalisering av detta belopp efter 5 procent samma belopp, som vid 20-dubbling av talet i fråga eller 45 kronor, således, såsom nämnt, samma åtgärd som användes vid kapitalisering av vissa årsavkomster från kronodomän, nämligen för allmänningsutsyningar, fisken, beten med mera. Sagda förfarande hade tillämpats av uppskattningsnämnden vid värdering av den torpen åliggande dagsverksskyldighet, men icke i fråga om värdering av torpens genom inkräktningar eller för vinnande av bättre gränser vunna ökning i innehav på kungsladugårdens bekostnad utöver 1811 års skattläggningsbestämmelser, likasom icke heller i fråga om backstugornas nu föreslagna innehav. I dessa fall hade uppskattningsnämnden utgått från det direkta markvärdet. Nämnden hade vidare i fråga om markvärdet i regeln fästare mindre avseende vid markytans skick vid värderingstillfället, om den befanns såsom välvårdad trädgård eller åker i mindre god hävd, mer eller mindre väl bebyggd och så vidare, utan hade i vanligaste fall satt värdet å marken i dennas egenkap av in- eller avrösningsjord, ändamålsenlighet för bebyggande och i förhållande till det läge, som området i fråga intoge i relation till närbelägenhet till köpingen och till backstugan nr 22. Denna backstuga syntes nämnden vara en lokalt såväl som ekonomiskt säker utgångspunkt vid värdesättningen, i det att densamma förenade närbelägenhet till köpingen och dess arbetsresurser med goda vägförbindelser och eventuell utsikt till framtida värdeökning på grund av gynnsamt läge, beroende huvudsakligen därpå att den av Kungl. Maj:t koncessionerade järnvägen Norrköping—Katrineholm—Köping stakats i närhet av berörda backstuga och det vore troligt, att just denna del av trakten kring köpingen inom snar framtid komme att bliva dess brännpunkt. För övrigt ville nämnden till förtydligande av markvärderingen i allmänhet framhålla, att det i fråga om Kungsörs skattlagda torp och backstugorna icke rörde sig om »torp» i egentlig mening eller om markområden, vilka kunde medgiva sina innehavare att mot viss dagsverkskyldighet men utan annan förvärvsmöjlighet föra en dräglig tillvaro; därtill vore de i övertvägande antal tillmätta i allt för liten skala: för Kungsörs torp hektar 0.8110, för backstuga hektar 0.3046 i medeltal ursprungligt innehav. De vore att betrakta endast såsom små, mindre eller ordinärt begränsade bostadslägenheter, för vilka stugtomten, potatis-

landet, ett par tiotal fruktträd samt möjligheten till industriell eller annan verksamhet för innehavaren vore de värdesättande faktorerna. Säsom ovan antytts hade således backstugan nr 22 åsatts högsta a-pris, 40 öre per kvadratmeter, av alla markområdena och från denna förtonade radiellt alla övriga, därvid dock, säsom nämnts, närbelägenheten till köpingen jämväl vore i värdesättningen ingripande. Vid närmare granskning och med kännedom om det således angivna värderings-systemet skulle man finna detsamma överallt — oftast gruppvis — tillämpat och endast större och fjärrare från utgångspunkterna belägna områden avvikande därifrån genom relativt avsevärdare sänkning i markvärdet, under det att smärre och sådana, tilldelade för innehavens avrundning och beredande av bättre gränser, mindre berörts av sänkning på grund av avståndet från nämnda platser. Om en försäljning, efter detta ords allmängiltiga betydelse, av Kungsörstorp kunde uppenbarligen icke bliva tal, lika litet som att enahanda grunder för värderingen av ifrågavarande olikartade värdeobjekt — skattlagd dagsverkskyldighet och mark — vore möjliga att tillämpa. Att den Kungsörstorp åliggande dagsverksskyldigheten utginge efter högst olika grunder, vore åter en faktisk verklighet, men härutinnan torde — efter nämndens förmenande — nu ingen ändring stå att vinna, ty detta vore, säsom nämnts, att hänföra till den beskattningsform, som vid 1811 års skattläggning vunnit anbefalld efterföljd. Att genom Kungsörstorpens och även backstugornas delning å olika littera dagsverksåliggandet blivit, enligt i riksdagens skrivelse gjort uttalande, ojämnt fördelat i förhållande till de uppdelade innehaven, vore otvivelaktigt, men i detta fall måste respektive delägare hava sig själva att skylla, alldenstund man måste utgå därifrån, att dessa vid uppdelningstillfället varit fullt medvetna om sina åligganden, för så vitt icke tilläventyrs andra ekonomiska omständigheter härvid spelat in, om vilka nuvarande tid icke hade sig något bekant.

Till vilken betänklig effekt en uppdelning av dagsverksskyldigheten, evalverad efter 45 kronor per dagsverke, för respektive innehav skulle föranleda, framginge av en av värderingsnämnden uppsatt, nämndens protokoll bilagd tablå. I denna tablå hade angivits, dels å vilka Kungsörstorp de olika skattedagsverksantalen belöpte, dels dessa torps nuvarande olika innehav, dels summorna innehav för de olika grupperna av dagsverken, dels medeltal innehav för samma grupper, dels lösenbelopp för samma medeltal efter 45 kronor per dagsverke, dels ock huru lösensummorna efter gruppernas innehavmedeltal skulle arta sig, därest friköpning från dagsverksskyldigheten skulle grundas på respektive inne-

havs storlek. Av tablån framginge, att i sistnämnda fall skulle å ytenheten 1 ar komma i runt tal kronor 6.93, då totalbeloppet, 737 dagsverken å 45 kronor, fördelades på det i 1811 års skattläggning angivna totalinnehav 47.852 hektar.

Ehuru denna tablå talade för sig själv, kunde nämnden ej underlåta att framhålla vissa konsekvenser därav, nämligen att torpet nr 85 med 0.037 hektars nuvarande innehav utgjorde 1 dagsverke, men torpet nr 21 b med innehav av 0.036 hektar 2 dagsverken, att torpet nr 81 om 0.749 hektar utgjorde 6 $\frac{1}{2}$, men torpet nr 6 om 0.741 hektar 17 dagsverken, att torpet nr 18 b med 0.180 hektar utgjorde 1, men torpet 7 h om 0.190 hektar 13 $\frac{1}{2}$ dagsverke och så vidare. Dessa förhållanden trotsade varje försök till förklaring, för så vitt från början ej vissa emolument, såsom beten, rätt till slätter eller vedbrand, måhända virke till byggnader, varit tilldelade en del torp men under tidens gång eller med fördelstagens bortgång blivit glömda eller lämnade utan senare tidens beaktande. Det omöjliga i ett likvidationssätt för Kungsörstorpens befriande från åliggande dagsverksskyldighet, grundat på samma torps innehav, syntes emellertid hava genom samma tablå påvisats såsom öppendagligt.

Att fördelningen av innehav på respektive backstugor i jämförelse med den dessa kontraktenslignen ålagda dagsverksskyldigheten till kungsladugården vore lika ojämn och för en nutida förklaring av detta förhållande lika dunkel som beträffande Kungsörstorpen, framginge av en annan, värderingsnämndens protokoll jämväl bifogad tablå, utvisande, att backstugan nr 10 med ett ursprungligt innehav av 0.275 hektar utgjorde 15 dagsverken mot backstugan nr 54 om 0.272 hektar med 48 dagsverken och att backstugan nr 22 med 0.746 hektar utgjorde 19 dagsverken mot backstugan nr 55 med 0.641 hektar och 48 dagsverken. Härvid har dock anmärkts, att på grund av ändringar i ursprungliga innehavet och tilllägg av rätt till bete med mera den ursprungliga proportionen, som angivits i tablån, i våra dagar icke överallt återfunnes i det verkliga förhållandet mellan arrendatorn och backstuginnehavaren. I sammanfattning av det förestående ville värderingsnämnden göra gällande, att i fråga om Kungsörstorpens friköpande från desamma åliggande skattlagd dagsverksskyldighet till kungsladugården denna skyldighets kapitalisering vore att anse såsom det enda rätta förfaringssättet och att, i fråga om upplåtelse till backstugornas innehavare av dem tillhörande områden, samma områdens värdesättning efter kvadratmeter i förhållande till läge, lämplighet för bebyggande och jordbeskaffenhet vore att anse såsom en fullt tillfredsställande metod.

Alldenstund den tanken låge nära till hands, att en kombination

mellan det område, varöver köpingen förfogade, och för densamma eventuellt önskvärda angränsande delar av kungsladugårdens innehav borde vara lätt att åstadkomma, därest behov av köpingens utvidgning förelåge, hade domänintendenten satt sig i förbindelse med vederbörande — jämväl inom köpingen — för att erfara, huru läget i detta hänseende vore att fatta. I fråga om Uddhagens och Stallmästarhagens förvärvande hade köpingen syntts hava tagit påvisningen ad notam, men i övriga fall lämnat densamma obeaktad. Vad Davidsons utlåtanden i övrigt anginge, hade värderingsnämnden icke avgivit förslag till avstyckningar från Stallmästarhagen, för så vitt icke nämndens förslag om därvarande torps och backstugors — med tillägg till innehav och för utfartsväg — friköpande därmed kunde avses. Vidare anledning till uttalande med avseende å samma utlåtanden ansåge nämnden ej föreligga annat än i så måtto att, därest Davidsons förslag berörande södra kungsladugården samt Kungsörstorps och backstugors friköpande syntes råka in på en död punkt eller åtminstone i komplikationer, med vilkas lösning värderingsnämnden ej ansåge sig nu hava att utan vidare befatta sig.

För uppgörande av ny värdering hade besiktning verkställt på nytt, varvid innehavaren av Kungsörstorpet nr 77 genom företeende av laga förrättningsinstrument av den 20 september 1875 styrkt befogenheten av den nu för sagda torp samt Kungsörstorpen nr 78 a och 78 b nyttjade fördelningsgrunden för skattlagd dagsverksskyldighet till kungsladugården, vadan värderingsnämnden funnit skäligt att efter övriga intressenters hörande godtaga densamma. Innehavaren av Kungsörstorpet nr 83 a hade yrkat ändring i fördelningen av dagsverken i jämförelse med torpet nr 83 b, med hänsyn vartill nämnden hänvisat vederbörande till lantmätare för frågans utredande. Sänkning av a-priset å ägofigurerna 447 och 448 (Kungsörstorp nr 77) med 5 öre hade visat sig befogad. Likaledes borde sänkning vidtagas av a-priset å ägofigurerna 458 (Kungsörstorp nr 78 a) med 8 öre samt ägofiguren 459 (samma torp) med 5 öre ävensom å ägofiguren 410 (Kungsörstorp nr 70) med 1 öre. I övrigt hade nämnden efter noggrann revision av alla vid föregående värderingsförrättning föreslagna a-pris å till föryttring föreslagna ägofigurer och med iakttagande av förutnämnd relativitet funnit sig böra godkänna dessa.

Ehuruväl intressenterna vid samråd och vidare underrättelser i ärendet i stort sett jämväl vid nu ifrågavarande värderingstillfälle visat sin tillfredsställelse med den av Kungl. Maj:t föreslagna nedsättningen

i lösensummorna och förklarar sig tillfreds med de angivna värdena och det föreslagna likvidationssättet, har värderingsnämnden för att söka genom ännu ett steg av tillmötesgående vinna definitiv lösning av ärendet — likväl med tvekan inför de uppoffringar, som kronan därigenom måste vidkännas — avgivit förslag till ytterligare nedsättning i lösensummorna för Kungsörstorpen och därvid anfört följande.

Såsom tillförne vore nämnt, innehade Kungsörstorpen i regeln ganska begränsade innehav, i medeltal 0.8110 hektar. När nu dessutom synnerligen ojämnt fördelade innehav vore förlagda under samma dagsverkskyldighet, syntes det ligga i öppen dag, att, med ett par undantag, svårigheterna, absolut taget, borde stegras för respektive innehavare i fråga om lösensbeloppens honorerande i mån av dagsverkskyldighetens ökning. Lades så härtill, att innehavarna i regeln befunne sig i samma ekonomiska ställning, borde skälen för en nedsättning i lösenbeloppet i proportion till ökning i antal åliggande dagsverken vara väl grundade. Med utgående från det sagda har uppskattningsnämnden grupperat torpen efter antal dagsverken och föreslagit,

att grupp a) med till och med 4 dagsverken måtte åtnjuta 20 procents nedsättning å de föreslagna 45 kronor per dagsverke i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag,

att grupp b) intill 10 dagsverken måtte åtnjuta 25 procents avskrivning,

att » c) » 20 » » » 30 » »

att » d) » 30 » » » 35 » »

att » e) » 40 » » » 40 » »

att » f) » 50 » » » 45 » »

samt att grupp g) med 50 dagsverken och däröver måtte åtnjuta 50 procents avskrivning.

Värderingsnämnden har vidfogat sitt förslag en tablå, utvisande, huru med varje torp i kostnadshänseende förhölle sig dels vid tillämpningen av de förut föreslagna 45 kronor per dagsverke, dels i enlighet med 1914 års proposition och dels efter nämndens nu avgivna förslag.

På sätt nämnden härovan antytt skulle ett godtagande av dess förslag för kronan medföra avsevärt ökad förlust i förhållande till det belopp av 33,615 kronor, som skulle influtit efter en oreducerad beräkning av 45 kronor för dagsverke. Denna förlust skulle nämligen utgöra enligt tablå 13,487 kronor 90 öre eller inalles 40.14 procent mot 6,823 kronor eller 20 procent enligt propositionen år 1914.

I fråga om Kungsörstorpens inkräktningar och desamma tilldelade markområden för beredande åt dem av lämpliga gränser ansåge nämnden vidare nedsättning utöver de i nämnda proposition angivna 20 procenten icke betingas av omständigheterna.

Vidkommande backstugorna och värderingen av deras innehav framginge, enligt vad nämnden vidare anförde, av förut åberopade tablå bland annat, att medelpriset för kvadratmeter ursprungligt innehav efter nämndens värdesättning uppging till 23.16 öre. Alldenstund de för sänkning av Kungsörstorpens lösensummor anförda motiv i fråga om backstugorna ägde sin fulla motsvarighet och tillämplighet, har nämnden föreslagit, att, utöver den i 1914 års proposition angivna 20 procents avskrivning, en reduktion av 10 procent måtte ytterligare beviljas, i följd varav medelpriset per kvadratmeter ursprungligt innehav för backstugorna skulle ställa sig till det synnerligen måttliga beloppet av 16.21 öre.

Med avseende å uppdraget till uppskattningsnämnden att taga i betraktande, huruvida de till föryttring avsedda jordbrukslägenheterna varit till köpeskillingarna på ett fullt lämpligt sätt avvägda, har nämnden reviderat de förut föreslagna salubeloppen, men härvid icke funnit anledning ifrågasätta någon ändring, ehuruval beträffande T 23 och T 24 en höjning i värdet av därå förefintlig skogsväxt på grund av rådande konjunkturen vore befogad. Viss hänsyn till naturskydd åt en del av å desamma växande ekar och lindar syntes dock på grund av läge utmed allmän landsväg vara tänkvärd och förtjänt av förord.

Efter det vederbörande innehavare av Kungsörstorp och backstugor beretts tillfälle att taga del av uppskattningsnämndens arbetsresultat, hade innehavarna av de å norra kungsladugården befintliga så kallade Ruttorpen inkommit med framställning, att dessa torp såsom varande av Kungsörstorps natur vid likvideringen rätteligen bort komma i jämförelse med sistberörda torp. Vid av vederbörande lantmätare påkallad undersökning hade härutinnan utrönt, att av de härovan omnämnda å norra kungsladugården belägna fyra Kungsörstorpen nr 1—4, nr 1 på sin tid ingått i numera mantalsatta fastigheten Charlottenborg och nr 2 säkerligen under tidens lopp återfallit till kungsladugården, varemot nr 3 och 4 funnes kvar. Av dessa motsvarade det förra det nuvarande Ruttorpet nr 2 samt nr 4 Ruttorpet nr 1. Med anledning av vad sålunda upplysts hade uppskattningsnämnden med tillämpning av de i fråga om övriga Kungsörstorp följda värderingsgrunder beräknat lösensummorna för sistnämnda bägge torp.

De Kungsörstorp och backstugulägenheter samt övriga jordbruks- och bostadslägenheter, som enligt uppskattningsnämndens föreliggande förslag äro avsedda att frånhandlas kungsladugårdarna, hava av domänstyrelsen sammanfattats i följande tablå, vari de införda ägofiguerna äro hämtade från respektive ägobeskrivningar:

Kungsörstorp å södra kungsladugården.

Nr	Antal dags- verken å 45 kronor	Ägofigurer å kartan	Areal hektar	Saluvärde och lösen för			Löse- summa Kronor
				Mark Kronor	Skog Kronor	Dagsver- ken Kronor	
6	17	296, 297	0.741	—	—	535.—	535.—
7 a	36 ⁹ / ₁₀	298—302	4.281	—	—	988.20	988.20
7 b	13 ¹ / ₂	303—305	0.652	—	—	425.25	425.25
7 c	5 ⁹ / ₁₀	307	0.143	—	—	189.—	189.—
7 d	11 ³ / ₁₀	308, 309	0.264	—	—	355.95	355.95
7 e	5 ⁹ / ₁₀	310, 311	0.243	—	—	189.—	189.—
7 f	6 ⁹ / ₁₀	312	0.087	—	—	229.50	229.50
7 g	14 ⁹ / ₁₀	313, 314	0.386	—	—	459.90	459.90
7 h	13 ¹ / ₂	315	0.190	—	—	425.25	425.25
8	27 ¹ / ₂	306, 316—321	1.110	—	—	804.37	804.37
9	5	322—326	0.401	228.80	33.—	168.75	430.55
10	1 ¹ / ₂	327, 328	0.098	70.—	—	18.—	88.—
11	6 ¹ / ₂	329, 330	0.400	—	—	219.37	219.37
12	32 ¹ / ₂	332—336	1.557	—	—	877.50	877.50
13	32 ¹ / ₂	337—345	1.670	191.76	99.50	877.50	1,168.76
14	2 ¹ / ₂	346—348	0.393	242.—	—	90.—	332.—
15	6 ¹ / ₂	349—354	0.453	40.—	—	219.37	259.37
16	7	355—359	0.557	218.80	77.—	236.25	532.05
17 a	5	360, 362	0.276	108.—	112.—	168.75	388.75
17 b	23	363—368	1.301	222.75	205.—	672.75	1,100.50
18 a	1	369—373	0.288	206.72	45.—	36.—	287.72
18 b	1	374, 375	0.180	—	—	36.—	36.—
19 a	5	376—378	0.322	56.80	46.—	168.75	271.55
19 b	1	379—381	0.131	63.36	98.—	36.—	197.36
20 a	3	382—384, 386—389	0.238	42.40	14.—	108.—	164.40
20 b	3	385, 390—392	0.253	76.80	78.—	108.—	262.80
21 a	5 ¹ / ₂	393—397	0.533	192.48	87.—	185.62	465.10
21 b	2	398—400	0.158	144.—	106.—	72.—	322.—
45	6	401—404	0.220	—	—	202.50	202.50
50	32	406, 407	1.304	20.—	—	864.—	884.—
70	4	408—410	0.377	224.80	70.—	144.—	438.80
71 a	1	412, 413, 415	0.233	111.36	254.—	36.—	401.36
71 bc	2	414, 416, 417	0.163	99.84	65.—	72.—	236.84
72 a	3	418, 419	0.118	6.72	—	108.—	114.72
72 b	1 ¹ / ₂	420, 421	0.227	40.32	23.—	54.—	117.32
72 c	2	422, 423	0.175	93.12	136.—	72.—	301.12
73	3	424—426	0.309	29.76	54.50	108.—	192.26
77	26	427—448	3.023	55.60	20.—	760.50	836.10
78 a	13	449—459	1.880	56.10	8.—	409.50	473.60
78 b	13	460, 461	1.056	—	—	409.50	409.50
79 a	28	462—482	1.799	—	—	819.—	819.—
79 b	28	483—493	1.865	—	—	819.—	819.—
80 a	2 ¹ / ₂	494—498	0.283	31.60	—	90.—	121.60
80 b	3	499—502	0.480	42.80	—	108.—	150.80
81	6 ¹ / ₂	503—507	0.749	—	—	219.37	219.37
82	3	508—513, 515—518	0.416	90.88	—	108.—	198.88
83 a	12 ³ / ₄	514, 519—524	0.567	36.—	35.—	401.62	472.62
83 b	12 ³ / ₄	525—531	1.508	128.08	79.—	401.62	608.70
84	51	532—535, 537—558	5.638	780.80	96.—	1,147.50	2,024.30
85	1	536, 559	0.660	—	—	36.—	36.—

Nr	Antal dags- verken å 45 kronor	Ägofigurer å kartan	Areal hektar	Saluvärde och lösen för			Löse- summa Kronor
				Mark Kronor	Skog Kronor	Dagsver- ken Kronor	
86	} 14 ¹ / ₂	560—568	1.472	72.82	—	456.75	529.07
83 c							
87		10	569—572	0.843	—	—	315.—
88	24	573—588	2.385	324.—	128.—	702.—	1,154.—
89	47	{ 591—605, 609, 611, 613, 614—617 av 606, av 607 }	5.403	693.20	77.05	1,163.25	1,933.50
90 a	27	{ 618—622, 624, 625—628 }	2.215	279.68	426.—	789.75	1,495.43
90 b	27	623, 629—638	1.448	18.56	—	789.75	808.31
91 a	6 ¹ / ₂	639—646	0.517	30.40	20.70	219.37	270.47
91 b	28 ⁷ / ₁₀	647—670	4.477	294.24	23.50	839.47	1,157.21
91 c	2 ⁹ / ₁₀	671, 672	0.117	—	—	100.80	100.80
å norra kungsladugården.							
3 *	4 ¹ / ₂	324—326	1.255	—	—	—	1,381.56
4 **	5 ¹ / ₂	321—323	0.733	—	—	—	501.94

Bäckstugulägenheter å södra kungsladugården.

Nr	Ägofigurer å kartan	Areal hektar	Saluvärde för		Lösesumma Kronor
			Mark Kronor	Skog Kronor	
4	673, 674	0.125	140.28	59.—	199.28
5	675, 676	0.358	835.10	48.—	883.10
6	677, 678	0.325	422.10	166.—	588.10
9	679, 680	0.500	1,138.20	8.—	1,146.20
10	av 273, 681, 682, av 754	0.449	978.25	143.50	1,121.75
11	683, 684, av 754	0.326	736.40	171.50	907.90
13 a	687, 688, av 754	0.183	424.55	3.—	427.55
13 b	689, 690, av 754	0.173	403.55	2.50	406.05
13 c	685, 686, av 754	0.356	809.20	110.50	919.70
16	691, 692, av 754	0.451	1,053.85	19.—	1,072.85
18	693, 694	0.122	128.24	129.—	257.24
20	695	0.089	218.05	—	218.05
22	696—698	0.897	2,353.05	—	2,353.05
34	411, 699, 700	0.161	202.65	109.50	312.15
46	av 223, 701—705	1.915	1,454.60	—	1,454.60
48	706, 707	0.130	302.40	22.—	324.40
49	708—710	0.143	150.15	150.—	300.15
50	711—713	0.118	247.80	—	247.80
51	714, 715	0.133	204.82	50.—	254.82
52	731—738	1.079	715.40	12.—	727.40
53	723—730, 730 a	2.951	1,320.62	317.—	1,637.62
54	716—722	2.099	996.38	286.—	1,282.38
55	{ av 191, 192, av 194, av 195, 739—745 }	2.822	1,248.07	—	1,248.07

* Ruttorpet nr 2. — ** Ruttorpet nr 1.

Kungl. Maj:ts Nåd. Proposition Nr 265.

Bostadslägenheter å södra kungsladugården.

Beteckning å kartan	Areal (avrös- ningsjord) Hektar	S a l u v ä r d e		
		För mark Kronor	För skog Kronor	Summa Kronor
T1	0.1230	369.—	142.—	511.—
T2	0.1043	312.90	102.—	414.90
T3	0.1003	300.90	85.—	385.90
T4	0.0997	299.10	32.—	331.10
T5	0.1120	336.—	93.—	429.—
T6	0.1388	516.40	183.—	699.40
T7	0.1144	320.32	136.—	456.32
T8	0.1692	305.76	189.—	494.76
T9	0.1167	326.76	198.—	524.76
T10	0.1226	343.28	131.—	474.28
T11	0.1073	268.25	130.—	398.25
T12	0.1233	308.25	131.—	439.25
T13	0.1298	324.50	130.—	454.50
T14	0.1445	361.25	144.—	505.25
T15	0.1520	349.60	125.—	474.60
T16	0.1515	348.45	157.—	505.45
T17	0.1654	330.80	148.—	478.80
T18	0.1693	338.60	158.—	496.60
T19	0.1630	326.—	168.—	494.—
T20	0.1266	253.20	148.—	401.20
T21	0.0970	242.50	64.—	306.50
T22	0.1240	310.—	53.—	363.—
T23	0.0580	174.—	45.—	219.—
T24	0.0800	240.—	86.—	326.—
T25	0.0800	240.—	63.—	303.—
T26	0.0630	189.—	27.—	216.—
T27	0.1169	292.25	111.—	403.25
T28	0.1163	348.90	176.—	524.90
T29	0.1267	380.10	161.—	541.10
T30	0.1385	346.25	191.—	537.25
T31	0.1321	264.20	188.—	452.20
T32	0.1398	279.60	237.—	516.60
T33	0.1600	210.—	163.—	373.—

Jordbrukslägenheter å södra kungsladugården.

Beteckning å kartan	Areal hektar	S a l u v ä r d e		
		För mark Kronor	För skog Kronor	Summa Kronor
T34	1.587	1,518.60	109.50	1,628.10
T35	1.170	1,037.90	27.25	1,065.15
T36	0.875	773.—	11.45	784.45
T37	0.992	793.—	82.50	875.50
T38	0.662	616.—	—	616.—
T39	0.626	604.—	—	604.—
T40	0.846	766.20	—	766.20
T41	1.161	1,057.60	245.—	1,302.60
T42	1.056	844.80	—	844.80
T43	0.795	625.50	7.—	632.50
T44	0.392	304.60	—	304.60
T45	0.483	336.—	—	336.—
T46	1.672	957.20	197.—	1,154.20

Bostadslägenheter å norra kungsladugården.

Beteckning å kartan	Areal hektar	S a l u v ä r d e		
		För mark Kronor	För skog Kronor	Summa Kronor
T1	0.329	987.—	84.—	1,071.—
T2	0.366	1,061.40	108.—	1,169.40
T3	0.364	1,019.20	52.—	1,071.20
T4	0.369	996.80	56.—	1,052.80
T5	0.105	283.50	28.—	311.50
T6	0.208	832.—	20.—	852.—
T7	0.248	992.—	122.—	1,114.—
T10	0.248	297.60	259.—	556.60
T11	0.2216	265.92	172.—	437.92
T12	0.2264	271.68	143.—	414.68
T14	0.2474	296.88	88.—	384.88
T15	0.2182	255.84	27.—	282.84
T18	0.2373	284.76	259.—	543.76
T19	0.2252	270.24	245.—	515.24
T20	0.2581	309.72	271.—	580.72
T21	0.375	450.—	108.—	558.—
T22	0.322	450.80	128.—	578.80
T25	0.625	550.20	—	550.20
T26	0.494	508.80	—	508.80

Jordbrukslägenheter å norra kungsladugården.

Beteckning å kartan	Areal hektar	S a l u v ä r d e		
		För mark Kronor	För skog Kronor	Summa Kronor
T8	0.492	738.—	—	738.—
T9	0.474	711.—	—	711.—
T13	0.859	1,191.60	85.—	1,276.60
T16	1.134	1,448.—	336.—	1,784.—
T17	0.654	871.60	56.—	927.60
T23	3.544	1,792.50	507.—	2,299.50
T24	3.856	1,976.70	780.—	2,756.70

Beträffande den ifrågasatta försäljningen till Kungsörs köping av Stallmästarhagen har uppskattningsnämnden, med erinran att vid förra värderingstillfället tidpunkten från kronans sida icke ansetts fördelaktig för en försäljning, framhållit, att frågan om tillkomsten av förut berörda järnväg Norrköping—Katrineholm—Köping numera ryckt ett betydligt steg fram mot sitt förverkligande, varför nämnden nu funne anledning tillstyrka köpingens framställning, alldenstund naturligen Stallmästarhagens värde i betydlig måtto avhänge av järnvägens tillkomst eller icke. Härtill komme, att kronan genom förlust å ränta — därest icke försäljning nu komme till stånd — å det betydliga värde, som

nämnden ansåge Stallmästarhagen representera, årligen måste se sitt för området en dag i framtiden erhållna belopp avsevärt reducerat, mot vilken förlust det för närvarande av kungsladugårdens arrendator presterade arrendebelopp på intet sätt kunde anses svara. Ett ytterligare skäl till områdets avhändande nu vore, att kronan vid fall av järnvägens framdragande däröver ginge förlustig ersättning för härför nödig mark, därest området vid detta tillfälle fortfarande befundes i dess ägo.

Vid en överlåtelse av Stallmästarhagen till köpingen borde enligt nämndens mening betryggande förbehåll träffas rörande värdet av och köparens tillgodonjutande av å området befintlig skog, såsom anledning vartill nämnden ville omnämna, att det allmänna beträffande försäljningen till köpingen av den i närheten belägna lägenheten Uddhagen gjort en sorglig erfarenhet. Vidare har nämnden uppställt såsom villkor för försäljningen, att köpeskillingen bleve på ett sådant sätt avvägd, som områdets enligt nämndens förmenande betydliga värde betingade. I detta avseende har nämnden anfört, bland annat, att området, som vore beläget vid allmän landsväg mellan Kungsör och Eskilstuna, vore med fränseende från det i dess nordvästra hörn inskiftade Kungsörstorp nr 50, den åt samma håll belägna backstugan nr 22 samt vid dess södra ägo gräns befintliga backstugorna nr 9, 16, 13 a, b och c, 10 och 11 med föreslagna tillökningar och samfälld väg, vilka i det följande icke avsåges såsom hörande till Stallmästarhagen, till övervägande del upptaget av med barrskog beväxt utmark, vilken å den övre, från södra och västra gränserna utgående högmarken nådde osedvanlig längd, grovlek och täthet. I bruten linje överskures området av den avloppsledning, som jämlikt brevet den 31 december 1912 köpingen härstädes anlagt. Hagens hägnad skulle jämlikt finansdepartementets förut åberopade skrivelse, där den berörde gränsen mot köpingen och där så erfordrades, av köpingen uppföras och underhållas. Med utgående från samma förutsättningar, som i det föregående angivits beträffande värdeberäkningen av backstugan nr 22, och med iakttagande att ehuru väl områdets lägre belägna mellersta och norra delar från synpunkten av lämplig byggnadsplats vore mindre lyckligt lottade, desamma dock i betraktande av deras mot samfärdselcentra mera framskjutna läge innehade samma värde som dess södra och västra delar, har nämnden uppskattat värdet av marken med en areal av 19,53 hektar till sammanlagt 46,872 kronor, vartill komme värdet av å området befintlig växande skog, som av vederbörande jägmästare beräknats till 33,227 kronor, varigenom således sammanlagda saluvärdet skulle uppgå till 80,099 kronor.

I sammanhang med överlämnande till domänstyrelsen av uppskattningsprotokollet med därtill hörande handlingar har Kungl. Maj:ts befallningshavande avgivit av styrelsen infordrat yttrande över en av innehavaren av Kungsörstorp nr 50, trädgårdsmästaren C. J. Strömberg gjord ansökning att få förvärva till utvidgning av nuvarande innehav visst å ansökningen bifogad karta angivet område av Stallmästarhagen och därvid tillika överlämnat yttrande i ärendet av domänintendenten samt fullmäktige för Kungsörs köping, vilka sistnämnda jämväl avgivit dem av Kungl. Maj:ts befallningshavande avfordrat yttrande över stadsingenjören Davidsons betänkanden och förslag, i vad däri berördes frågan om upplåtelse av de Kungsörstorp, backstugor och andra lägenheter, som låge inom visst område, varjämte Kungl. Maj:ts befallningshavande för egen del utlåt it sig.

Av dessa yttranden inhämtas, bland annat, följande.

Vad bemälde Strömbergs ansökning vidkommer hava fullmäktige förklarar sig icke hava något att erinra mot densamma, såvida icke den projekterade järnvägen Katrineholm—Köping därav berördes. Domänintendenten däremot har, då den framtida dispositionen av Stallmästarhagen genom köpingens önskan att förvärva densamma inom kort torde bliva föremål för prövning och vidare på grund av stadsingenjören Davidsons avgivna förslag, att Stallmästarhagen borde tillsvidare undantagas från all tomtindelning, hemställt, att ansökningen icke måtte till någon vidare åtgärd föranleda.

*Fullmäktige
för Kungsörs
köping.*

I fråga om Davidsons betänkanden och förslag hava köpingens fullmäktige på de av denne anförda skäl och därjämte under framhållande, att den nuvarande infartsvägen till köpingen vid Runstensbacken vore olämpligt förlagd, tillstyrkt bifall till Davidsons förslag.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har, vad först angår det i riksdagens förenämnda skrivelse framställda önskemålet, att upplåtande av bostadslägenheter från egendomen borde grundas på en på förhand uppgjord allmän regleringsplan i detta syfte, anslutit sig till de synpunkter därvidlag, som gjorts gällande i de av Davidson i ärendet avgivna betänkanden. Enligt vad denne framhållit beträffande norra kungsladugården vore betingelserna för de få lägenheter av nu förevarande slag, som lämpligen borde därifrån upplåtas, givna i naturliga förhållanden. En mera omfattande plan för framtida bebyggande härstädes syntes icke vara av behovet påkallad med fäst avseende å det genom Arbogaån avskilda läge, som denna del av egendomen hade i förhållande till köpingsområdet, varigenom efterfrågan å dylika lägenheter där ansåges bliva obetydlig.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande.*

Vidkommande åter södra kungsladugården ställde sig förhållandena något olika. Enligt vad i betänkandet framhölls, förefunnes för flertalet av de lägenheter å västra delarna av egendomen, som inginge i uppskattningsnämndens förslag, alla förutsättningar för deras upplåtande utan villkor av en föregående regleringsplan. Däremot syntes betänkandet giva fullgiltiga skäl för den uppfattningen, att fråga om upplåtelse av föreslagna bostadslägenheter å den så kallade Kungsörsåsen och å övriga delar av egendomen, som angränsade köpingsområdet, icke lämpligen kunde för närvarande definitivt lösas, utan måste lämnas beroende av den stadsplan för köpingen, som kunde bli fastställd, och det eventuella behovet av dennas framtida utvidgning. Då enligt betänkandet enahanda hänsyn borde gälla även i fråga om övriga lägenheter, som enligt uppskattningsnämndens förslag avsetts att upplåtas från nu förvarande delar av egendomen, borde sålunda enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes mening från nämnda förslag tillsvidare utgå samtliga lägenheter, vilka inrymdes inom de områden, vilkas gränser å kartan betecknats med bokstäverna a-b-c-d-e-f-g-h-i-k-l-m-n-a och o-p-q-r-s-t-u-v-x-y-z-å-ä-ö-o.

Beträffande vidare grunderna för bestämmande av försäljningspris för Kungsörstorpen ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande dessa lägenheters natur betinga det förfarande, som därvid av uppskattningsnämnden använts, eller att, i fråga om till varje lägenhet hörande ursprungligt innehav, utgå från en kapitalisering av dagsverksskyldigheten på sätt Kungl. Maj:t förut i likartade fall föreskrivit. Det borde nämligen erinras, att dessa sedan omkring ett århundrade varit upplåtna åt sina innehavare, var efter annan, under så kallad ständig besittningsrätt mot fullgörandet av vissa skyldigheter mot kronan i form av dagsverken, vilka blivit torpen åsatta genom i laga ordning verkställd uppskattning. Mot ordentligt utgörande av detta onus hade torpens innehavare haft dem i oinskränkt besittning och å desamma efter tillgång och förmåga nedlagt kostnader för deras bebyggande och brukande. Då det nu gällde ett friköpande av dessa torp, bleve detta, såsom ock i torpinnehavarnas framställning i ämnet riktigt uttrycktes, liktydigt med en kontant inlösen av den dagsverksskyldighet, som besvärade lägenheterna och som härvidlag måste anses vara den mest objektiva värdemätaren. Då riksdagen i sin skrivelse bland skälen för en på annat sätt bestämd värdering framhållit, att jämväl för de å egendomen befintliga så kallade backstugutorpen, vilkas föreslagna pris beräknats efter areal, utgjordes dagsverken, vore härvid att erinra, att dagsverksskyldigheten för dessa senare lägenheter grundats på enskilda avtal och

sålunda icke kunde i detta avseende tillmätas samma betydelse som motsvarande skyldighet för Kungsörstorpen. Att dessa torps värdesättning efter nu angivna grund skulle förete ett synnerligen ojämnt resultat, om hänsyn endast toges till respektive lägenheters areal, låge i sakens natur, då man besinnade de många numera okända omständigheter, som kunnat påverka dagsverksskyldighetens fördelning vid torpens under tidernas lopp, oftast genom överenskommelser, skedda styckningar. Skulle nu arealen, jordens beskaffenhet och dylikt bliva bestämmande för prissättningen å dessa lägenheter, skulle givetvis en sådan värdering ingalunda bliva tillfredsställande, i det visserligen för den händelse det en lägenhet åsatta värdet något så när överensstämde med den på förut nämnt sätt kapitaliserade dagsverksskyldigheten, en sådan lägenhets innehavare ej hade anledning till missnöje, vilket däremot säkerligen skulle förspörjas, därest priset, bestämt efter dagsverksskyldigheten, skulle hava ställt sig gynnsammare.

Sedan uppskattningsnämnden i sitt nu föreliggande reviderade förslag vidtagit ytterligare jämkning i såväl Kungsörstorpens som backstugulägenheternas salupris efter viss procentuell beräkning, varigenom saluvärdena för flertalet av de förra och samtliga de senare lägenheterna väsentligt nedbringats under de pris, som i 1914 års proposition beräknats, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande dessa lägenhetsinnehavares intressen härvidlag vara i möjligaste mån tillgodosedda.

Då vidare uppskattningsnämnden vid den nämnden ålagda undersökning, huruvida skäl kunde förefinnas för någon nedsättning i de till upplåtelse föreslagna jordbrukslägenheternas saluvärden, förklarat sig vidbliva sitt ursprungliga förslag i detta avseende, funne Kungl. Maj:ts befallningshavande sig sakna anledning att däremot framställa någon erinran.

Det av nämnden numera gjorda uttalande i fråga om lämpligheten av upplåtande till Kungsörs köping av Stallmästarhagen ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande innefatta tillräckligt stöd för bifall till köpingens anhållan om förvärvande av området, därvid köpeskillingen, såsom i andra liknande fall ägt rum, borde bestämmas på sätt gällande expropriationsförordning stadgade. Med föranledande av nämndens i samband med frågan om dispositionen av nämnda lägenhet lämnade antydan, att köpingen skulle å den förut från kronan förvärvade lägenheten Uddhagen hava på otillbörligt sätt avverkat skog, ville Kungl. Maj:ts befallningshavande meddela, att enligt från länsmannen i orten erhållen upplysning endast en nödig gallring av skogen ägt rum efter sakkunnig persons anvisning och att köpingens åtgöranden härvidlag icke skäligen kunde föranleda någon anmärkning.

Slutligen har Kungl. Maj:ts befallningshavande, med avseende å vad domänintendenten anført rörande trädgårdsmästaren Strömbergs förut omförmälta ansökning, förklarat sig anse densamma ej böra vinna bifall.

Över-
jägmästaren.

Överjägmästaren i Bergslagsdistriktet har lämnat föreliggande förslag utan erinran.

Domän-
styrelsen.

Domänstyrelsen har för egen del till en början erinrat, att på grund av den disposition av de i handlingarna i ärendet med T8—T22 betecknade bostadslägenheterna å norra kungsladugården, som enligt vad ovan anmäls redan vidtagits, frågan om deras försäljning nu måste förfalla.

Bemålde Davidsons av Kungl. Maj:ts befallningshavande biträdda förslag, att de områden av södra kungsladugården, som inrymdes inom de gränslinjer, som å kartan däröver vore betecknade med bokstäverna a—n samt o—ö och omfattade, bland annat, Kungsörstorpen nr 6, 7a—7h, 8—16, 45, 50, 70, 71a, 71bc, 72a, 72b, 72c, och 73, backstugulägenheterna B 5, 6, 9—11, 13a, 13b, 13c, 16, 20, 22, 34, 48, 49, 50 och 51 samt bostadslägenheterna T 1—T 33, för närvarande ej måtte ifrågakomma att upplåtas, kunde styrelsen med avseende å det läge, vari frågan om stadsplan för Kungsörs köping befunne sig, ej annat än förorda. På de av stadsingenjören Davidson anförda skäl ansåge även styrelsen, att de å sistberörda karta med T 40—T 45 betecknade lägenhetsområdena borde undantagas från försäljning. Även i övrigt anslöte sig styrelsen till Kungl. Maj:ts befallningshavandes uttalande i denna del av ärendet.

Vad Stallmästarhagen anginge hade domänstyrelsen på grund av vad i ärendet förekommit ej något att erinra mot dess försäljande till köpingen på sätt Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagit, dock att köpeskillingen ej måtte understiga 80,100 kronor. I likhet med Kungl. Maj:ts befallningshavande har domänstyrelsen ansett sig ej kunna tillstyrka trädgårdsmästaren Strömbergs förberörda ansökning.

Departements-
chefen.

Jag ansluter mig fullständigt till domänstyrelsens förslag. Några försäljningar av Kungsörstorp, backstugor eller tomter inom de bägge av linjer, utmärkta med bokstäverna a-n och o-ö, innefattade områdena, som ligga närmast söder om Kungsörs köping, bör därför enligt min mening icke nu äga rum. Däremot synes mig Stallmästarhagen, ehuru belägen inom det senare av dessa områden, nu böra säljas till köpingen med av uppskattningsnämnden föreslagen areal och mot pris, som bör bestämmas i den ordning, som stadgas för expropriation, men som icke må understiga 80,100 kronor.

När stadsplanen fastställts över angränsande delar av köpingen, bör frågan om upplåtelse från kronans behållna delar inom nyssnämnda områden på förnyad anmälan upptagas till omprövning.

Vad av uppskattningsnämnden och Kungl. Maj:ts befallningshavande anförts till stöd för beräkningssättet av lösen för Kungsörstorpen finner jag tydligt ådagalägga riktigheten av nämnda beräkningsgrund. Ifall annan grund, exempelvis efter areal, skulle tillämpas, skulle förvisso stora orättvisor uppstå. Att dagsverksskyldigheten nu är ojämnt fördelad, är sant, men den utgör en på de olika torpen vilande och genom laglig skattläggning fastställd gravation, vilken måste anses hava tagits i beräkning vid ombyte å besittningsrätten till desamma. Det synes mig i hög grad olämpligt, om man nu ville genom bortseende härifrån vid försäljningen bereda vissa torpinnehavare en förmån men kanske tillskynda andra en ekonomisk skada. Den progressiva reduktion av dagsverksvärdet, som uppskattningsnämnden iakttagit vid värderingen, synes mig vara ett gott grepp och ägnad att ge behörigt inflytande åt dagsverksprisens inträdda stegring under årens lopp.

I övriga delar av förslaget har jag icke något att tillägga till den åstadkomna utredningen.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen medgiva

a) att

dels de å Kungsörs södra kungsladugård om $9\frac{1}{16}$ mantal i Kung Karls socken av Västmanlands län belägna Kungsörstorpen nr 17a, 17b, 18a, 18b, 19a, 19b, 20a, 20b, 21a, 21b, 77, 78a, 78b, 79a, 79b, 80a, 80b, 81, 82, 83a, 83b, 84, 85, 86 med 83c, 87, 88, 89, 90a, 90b, 91a, 91b och 91c samt de å Kungsörs norra kungsladugård om $11\frac{2}{3}$ mantal i Kungs Barkarö socken av nämnda län belägna Kungsörstorpen nr 3 och 4, även benämnda Ruttorpen nr 2 och 1 och betecknade å den i ärendet åberopade kartan över denna kungsladugård med T 28 och T 27,

dels backstugulägenheterna B 4, B 18, B 46, B 52—B 55,

dels lägenhetsområdena å södra kungsladugården T 34—T 39 och T 46,

dels ock de med T 1—T 7 samt T 23—T 26 betecknade lägenhetsområdena å norra kungsladugården

må var för sig med här ovan angivet område från egendomen upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar;

b) att den till Kungsörs södra kungsladugård hörande Stallmästarhagen må med det av uppskattningsnämnden angivna område försäljas

till Kungsörs köping mot köpeskillning, som på köpingens bekostnad bestämmes i den ordning, som gällande förordning angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov stadgar, med iakttagande därvid, att köpeskillingen ej må understiga 80,100 kronor, samt under villkor i övrigt att köpeskillingen skall vid tillträdet kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet och att köpingen skall ensam vidkännas de med områdets avskiljande samt med lagfart å fånget förenade kostnader.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.